

ÖZGÜL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Hazırlayanlar:

Başak Naz YILDIRIM (Rehber Öğrt.) – Gamze ASLAN (Rehber Öğrt.)

Öğrenme süreci bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden, gelişim düzeyi ve kişisel özelliklere göre farklılıklar göstererek gelişen kapsamlı ve karmaşık bir süreçtir. Bilginin kazanılması olarak görülen öğrenmede güçlük yaşanması hâlinde öğrenme güçlüklerinden söz edilmesi mümkündür (Yiğiter, 2005). Pek çok farklı tanımı bulunan özel öğrenme güçlüğü, okuma-yazma gibi becerilere ek olarak ince motor beceriler, denge-motor koordinasyonuna ilişkin birtakım problemlerin görüldüğü bir sorundur. Özel öğrenme güçlüğü olan bireylerde tekrarlandıkça otomatikleşmesi öngörülen motor becerilerde problemler meydana gelmektedir. Bu soruna sahip çocuklar genellikle el tercihlerinde gecikir ve yapbozlarla, küplerle, legolarla oynamakta güçlük çekerler. Öğrenme eylemi, çocukluk döneminde bir yaşam biçimi hâline gelmelidir. Bundan dolayı özel öğrenme güçlüğü olan çocuklardaki yetersizlikler engelleri ne olursa olsun her yaş ve cinsiyette temel hakları olan eğitimlerini mutlaka almalıdırlar (Demirci ve Toptaş Demirci, 2016)

Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri

Kesin bir şekilde ortaya çıkış nedeni belirlenmemiş olmakla birlikte özel öğrenme güçlüğü'nün sebepleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir;

- Kalıtsal faktörler, diğer aile bireylerinde de görülmesi,
- Kalıtsal nörolojik rahatsızlıklar,
- Yakın akraba evlilikleri,
- Hamilelik ya da doğum sürecinde geçirilen rahatsızlıklar ve travmalar,
- Hamilelikteki yanlış ve bilinçsiz alkol alımı, kan uyuşmazlıkları, erken doğum, oksijen yetmezliği, doğum ağırlığının düşük oluşu,
- Doğumun ardından ya da erken çocukluk döneminde yaşanan travmalar, besin yetersizlikleri, zehirlenmeler,
- Erken çocuklukta geçirilen kazalar ve ateşli hastalıklar (Koçkar,2001,s.35).

Özel Öğrenme Güçlüğü Sınıflaması

Özel öğrenme güçlüğü DSM IV' te dört grupta incelenir.

- Okuma Bozukluğu (Disleksi)
- Aritmetik Bozukluğu (Discalculi)
- Yazılı Anlatım Bozukluğu (Disgrafi)
- Başka Türü Adlandırılmayan Öğrenme Bozuklukları

Disleksi (Okuma Güçlüğü)

Akademik gelişim konusunda sorun yaşayan öğrencilerin okuma, satırları karıştırma, el yazısı ile yazma zorlukları ve matematik gibi farklı alanlarda yetersizlikleri olabilmektedir. Bunlardan ilki okuma güçlüğü olarak bilinen disleksidir. Disleksi, bireyin normal zekaya sahip olması ya da akranlarıyla aynı eğitimi almış olmasına rağmen okumasında gerilik olması durumudur (Özçivit Asfuroğlu ve Fidan, 2016).

Harflerin yerini, hecelemede, bilinen kelimeleri tanıma, kelime bilgisi, uygun okuma stratejisini kullanma, ortak metin yapısında ayırım, doğru ve akıcı okuma, okuduğunu anlama konularında sorun yaşayan kişiler disleksi olarak adlandırılırlar. Disleksi özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda en sık karşılaşılan problemidir. Okuma güçlüğü olan çocuklarda ilerleyen süreçte görsel ve işitsel algıda da birtakım sorunlar meydana gelebilmektedir (Deniz, 2019). Özel öğrenme güçlüğü tanısının konulmasında en belirleyici faktörlerden birisi disleksi olmaktadır. Okuma başarısındaki düşüklük sonucunda çocuklar okuma etkinliklerine karşı negatif bir tavır sergilemektedirler. (Çakıroğlu, 2015). Disleksi problemi kendi içinde L ve P disleksi olarak ayrılmaktadır. L disleksisi bulunan çocuklarda okuma güçlükleri bulunurken, P disleksisinde ise görsel algı ve görsel algıya dayanan okuma problemleri görülmektedir. L tipte okuma hızı normaldir ancak okuma sırasında atlama, ekleme ve değiştirme gibi hatalarla karşılaşmaktadır. P tipte ise yavaş okuma, okurken tekrar etme gibi sorunlar görülür (Kulaksızoğlu, 2016). Bunun dışında disleksi merkezi ve çevresel olarak iki ana grupta toplanmaktadır. Çevresel dislekside dikkat kontrolünün yetersizliği ve beyin hasarından kaynaklanan problemler söz konusudur. Bireylerde kelimeler okunurken baş ya da sonlarında hatalar yapılması söz konusudur. Merkezi dislekside ise görsel ve sözcük biçimi normal işler ancak anlam gelişiminde sorunlar yaşanmaktadır (Deniz, 2019).

Disgrafi (Yazma Güçlüğü)

Akademik gelişim sorunlarından ikincisi disgrafi yani yazma güçlüğüdür. Disgrafide birey normal zekaya ve yeteneklere sahiptir ancak ince motor becerilerindeki problemlerden dolayı yazma becerisinde bir zorluk yaşanmaktadır (Deniz, 2019). Disgrafide de tıpkı dislekside olduğu gibi farklı boyutlar mevcuttur. Uygun harf, hece, kelime ve cümlenin yazılmasında sorun yaşanmasıyla birlikte özellikle bakmadan ezber yazım çalışması yapılırken harf, hece yanlışlıkları, kelime atlama, yer değiştirme, büyükküçük harf uyumunu yakalayamama, noktalama işaretleri yanlışları, kurallara uygun yazma becerilerinin bir ya da daha fazlasında yetersizlik görülmesi problemleri görülmektedir. Bu problemlerin yalnızca biri ya da daha fazlası görülebilmektedir (Arabacı,2018). Özel öğretim güçlüğünde yazmada yaşanan sorunların motor beceriler ile ilişkisi olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Yazma güçlüğü olan çocukların motor, görsel, duygusal, algısal, motor koordinasyon gibi çeşitli sorunları bulunmaktadır. Disgrafi yaşayan öğrencilerde yazılı ifadelerde bir anlam bütünlüğü sağlanamaması, içerik ve anlam bakımından yetersizliklerin görülmesi, duygu ve düşüncelerini ifadede akranlarından geride olunması durumları vardır (Deniz, 2019).

Diskalkuli (Matematik Zorluğu)

Son akademik gelişim problemi diskalkuli yani matematik becerilerindeki kısıttır. Ancak bu konu üzerinde yapılan çalışmalar son derece yetersizdir çünkü okuma ve yazma 13 becerilerinde yetersiz kalan öğrencilerin matematik konusunda da sorun yaşamaları kaçınılmazdır (Deniz, 2019). Kavramsal anlama, yazılı sayı sembolleri, aritmetik işlemler, ölçüler, ritmik sayabilme ve sayı bilgisinde sınırlılık durumu, okuduğu problemleri anlayıp çözmeye yetersizlikler, çarpım tablosu ezberlemede zorluk, otomatikleşme becerilerinde

zayıflık ve hesaplama işlem aşamalarında yetersizlikler ile zayıf hesaplama becerileri, aritmetikte kullanılan bazı sembol, işaret, terimleri anlamakta güçlük çekmeleri veya karıştırmaları, matematik alanında görülen özel öğrenme güçlüklerinden bazılarıdır (Arabacı,2018) Bunların dışında disfoni yani dil ve konuşma gelişiminde gerilik, sosyal ve duygusal gelişimde gerilik ile motor gelişimlerde görülen gerilikler de mevcuttur (Yiğiter, 2005).

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Genel Davranış Özellikleri

Okul Öncesi Dönemde:

- Konuşmada gecikme görülebilir.
- Birbirine yakın heceli kelimelerde sesler karıştırılır. (“Su” yerine “bu” gibi)
- Ayakkabıların bağlanmasında başarısızlık yaşanır.
- Sağ-sol karıştırılır.
- Bir iş yapılırken her iki el de kullanılır, kullanılacak el konusunda belirgin bir seçim yapılamaz.
- Alfabedeki harf ve seslerin öğrenilmesinde zorluk yaşanır.
- Zaman ve yön kavramları birbirine karıştırılır.

Okul Döneminde:

- Okuma geç ve zor öğrenilir.
- Yavaş ve hatalı okunur.
- Yazı bozuklukları çok sık görülür.
- Matematikte güçlük çekilir.
- Çarpım tablosunu öğrenememe görülür.
- İmla ve noktalama hataları yapılır.
- d ile b, p ile b harflerini karıştırılır.
- Okuduğunu anlamada sorun yaşanır.
- Okurken sık sık harfler karıştırılır (“dağ” yerine “bağ”, “sal” yerine “şal” vb.).
- Harflerin sırası karıştırılır (“kız” yerine “zık” veya “ızk” vb.).
- Benzer kelimeler birbirine karıştırılır (“incir” yerine “zincir”, “en” yerine “ne” vb.).
- Ayna görüntüsü ile ters olarak yazma.
- Bazı kelimeler yanlış hecelenir, hece atlanır, heceler tersten okunur - yazılır.
- Sesli okuma sırasında vurgulamalar inişli - çıkışlı olur ve noktalama işaretleri görülmez.
- Dil sorunları görülür.
- Sayfa yanlış ve düzensiz kullanılır, çizgiler arasında yazmada zorluk yaşanır.
- Kelimeler çok yer kaplayacak şekilde aralıklı veya birbirine çok bitişik yazılır.
- Yuvarlak ve düz çizgiden oluşan harfleri yazmada zorluk yaşanır.
- Aşırı düzensizlik görülür.
- Dikkat dağınıklığı veya erken unutma görülür.
- Geç ve yavaş yazılır.
- Şekiller, semboller ve işaretler tersten algılanır ve yazılır. (“+” yerine “x” kullanma gibi)

- Öz güven yoksunluğu yaşanır.
- Problem çözüme becerilerinde gerilik gösterirler.
- Yazılı sınavlarda başarısızlık oranı sözlü sınavlara kıyasla daha yüksektir.
- Zamanı kullanma, kavrama ve söylemede zorluk yaşanır.
- Kurulan cümlelerin sonunu getirmede zorluk yaşanır, genelde kısa cümleler kurulur.
- Aşırı hareketli ya da aksine çok durağan olabilirler.
- Birden fazla işlem gerektiren problemlerde sorun yaşarlar.
- Soyut kavramları algılamada zorluk yaşanır.
- Organize etme, sentez ve analiz etmede güçlük yaşanır.
- Uyum sorunu görülür.
- Görsel ve işitsel algıda yavaşlık söz konusudur.
- Motor koordinasyon sorunları yaşanır.

Tanı için yapılan testlerden ziyade özel öğrenme güçlüğünde erken yaşlardaki belirtilerin bilinmesi gerekmektedir. Bu da çocukların ancak dikkatli bir şekilde incelenmesi ve gözlemlenmesi ile mümkündür. Tanı kısmında en önemli paydaş ailedir. Ailelerden hem kendi gelişim öykülerine hem de çocuklarının gelişim öykülerine dair detaylı bilgi alınması gerekmektedir (Deniz, 2019).

Öneriler

- Çok geç kalınmadan ve zarar verilmeden; fark edilir edilmez bir uzmana götürülmesi. Özel öğrenme güçlüğü özel bir uzmanlık gerektirir. Bu yardım öğretmenlerden beklenmemelidir. Gerekli tıbbi ve psikolojik ölçümler yapılmalı, psiko eğitim ve psikiyatrik destek sağlanmalıdır.
- Özel öğrenme güçlüğü olan çocuk öncelikle olduğu gibi, kimseyle kıyaslama yapmadan ve özel durumu inkar edilmeden kabul edilmeli.
- Sabırlı, anlayışlı ve hoş görülmesi olmalıdır
- Tutarlı davranmalı. Bir gün sabırlı ve anlayışlı iken diğer gün “senden bıktım” dememeli. Aynı zamanda çocuğa karşı evdeki diğer bireylerin de birbirleri ile tutarlı olmaları gereklidir.
- Her bireyin kendine ait yapabilirlikleri, ilgi ve yetenekleri olduğu unutulmadan; çocuğun yapamadıkları üzerinden değil yapabildikleri üzerinden hareket edilmeli.
- Okul ve öğretmenleri ile yakın bir iletişim içine girilerek birlikte ortak adımlar atılmalı.
- Okul dışında gerekli destekleyici eğitim ve çalışmaların yapılması için ilgili yerlere yönlendirilmeli.
- Öz güven kazanması için gerekli desteğin verilmesi, sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi, yapabildiklerinin takdir edilmesi ve teşvik edilmesine dikkat edilmeli.
- Çocuktan utanılmamalı ve toplumdan uzaklaştırılmamalı.
- Çocuğa her şeyin yolunda olduğuna dair güven verilmeli.
- Kendini ifade etmesine, farklılıklarını ortaya koymasına izin verilmeli.

- Her çocuğun büyüme - gelişme ve öğrenme seviyesinin farklı olduğunu düşünerek çocuğa dair büyük beklentiler içine girilmemeli, zorlanmamalı ve başkaları ile kıyaslanmamalıdır.
- Yeterli ilgi ve sevgiyi vererek, onun sizin için ne kadar değerli ve önemli olduğunu lütfen her defasında belirtiniz.

KAYNAKÇA

1) Özgül Öğrenme Bozukluğu Olan Çocuklarda Psikiyatrik Eş Tanıların İncelenmesi. (2015) (Dr. Gözde Narin Coşkun)

2) Özel Öğrenme Güçlüğü “Disleksi. (2016) (Uygar Salman, Serdal Özdemir, Arzu Berna Salman, Fatma Özdemir)

3) OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ HAKKINDA FARKINDALIKLARI. (2022) (Özge APAK)